

Oost-Nederland | 7

Visie

Hoofdoopgaven

Gebieden met concentratie van
opgaven van nationaal belang

Overige gebiedsoopgaven

MIRT Onderzoeken

Kaarten

Project- en programmabladen

Visie

Het MIRT-gebied Oost-Nederland omvat de provincies Gelderland en Overijssel. Centrale ambitie voor Oost-Nederland is het versterken van de (inter)nationale concurrentiepositie, in balans met de kwaliteit van de leefomgeving. In het gebied liggen de achterlandverbindingen (weg, water, spoor) tussen de Randstad en Duitsland (Rijn-Ruhrgebied en Berlijn) en Noord- en Oost-Europa. Kennis en innovatie en een brede economische basis is de kracht. Conform de SVIR manifesteren zich met name de volgende vier economische concentraties in Oost-Nederland: Food Valley in en rond Wageningen (topsector Agro & Food), Health Valley in en rond Nijmegen (Life Sciences & Health), modecluster in Arnhem (Creatieve Industrie) en nanotechnologie in Twente (High Tech Systemen en Materialen). Naast deze topsectoren zijn er mogelijkheden voor de doorontwikkeling van de logistiek (regionaal en nationaal) en energie- en milieutechnologie.

De rivieren Waal, Rijn en IJssel zijn naast natuurlandschappen als de Veluwe en Salland kenmerkend voor Oost-Nederland en spelen een belangrijke rol in de ruimtelijke inrichting en de ruimtelijke kwaliteit. Tevens kennen de rivieren een belangrijke opgave voor de waterveiligheid.

Hoofdoopgaven

Versterking van het vestiging- en productiemilieu in relatie tot de topsectoren

Voor de verdere ontwikkeling van de economische kracht van Oost-Nederland is versterking van het vestigingsklimaat van de economische kerngebieden belangrijk.

Bereikbaarheid, het bieden van een attractief woonmilieu, het versterken van de campusvorming van de universiteiten en een goed aanbod aan vestigingslocaties zijn belangrijke voorwaarden.

Innovatie wordt gestimuleerd door samenwerking tussen kennis-intensieve bedrijven en instellingen binnen en buiten Oost-Nederland en door het versterken van de 'gouden driehoek' (overheid, ondernemers en onderwijs). De demografische ontwikkelingen in Oost-Nederland vragen aandacht. Naar verwachting stabiliseert de bevolkingsgroei als geheel in 2030, terwijl de grotere steden, mede als gevolg van urbanisatie, blijven groeien. Als tegenbeweging zijn in de meer landelijke gebieden de gevolgen van krimp al merkbaar (bijv. Achterhoek). Dit heeft gevolgen voor de arbeids- en woningmarkt, het voorzieningenniveau en daarmee voor de ruimtelijke structuur en het vestigingsmilieu. Ook vergt het extra aandacht voor de bereikbaarheid van de grootstedelijke agglomeraties. Oost-Nederland wil haar energieopwekking op een toekomstbestendige, duurzame en innovatieve wijze laten plaatsvinden, zodat zij minder afhankelijk is van fossiele brandstoffen.

Versterken en benutten van achterlandverbindingen

Bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor het versterken van de economische potentie. Door Oost-Nederland lopen drie

(internationale) Oost-West achterlandverbindingen over de weg (A1, A12 en A15), aangevuld met belangrijke verbindingen over water (Waal, IJssel, Twentekanalen) en spoor (ICE-verbinding Randstad-Duitsland, Berlijnlijn voor personen- en Betuweroute voor goederenvervoer). Noord-Zuid loopt er een verbindingzone tussen A1 en A12/A15 via A50. De achterlandverbindingen langs Waal, A15, Betuweroute, Twentekanalen, A1 en Berlijnlijn zijn hoofdcorridors van het TEN-T (Trans-European Transport Network). De hieraan gelegen binnenhavens van Nijmegen, Hengelo, Almelo en Deventer, zijn als Europese hoofd (core) binnenhavens aange-merkt. Bij de watercorridors dienen oplossingen zowel het scheepvaartbelang als de hoogwaterveiligheid te borgen. Als gevolg van menselijk ingrijpen en klimaatverandering ondervinden de Rijntakken namelijk steeds meer bodeminstabiliteit (erosie en aanzanding). Rijk en regio moeten samenwerken om ongewenste ingrepen te voorkomen en synergiemaatregelen te stimuleren.

Oost-Nederland heeft de ambitie om meer economisch rendement te halen uit de doorvoer van goederen van de mainports naar Duitsland, door op multimodale knooppunten meer activiteiten te genereren die toegevoegde waarde leveren. Voor de achterlandverbindingen is de totstandkoming van één logistiek systeem (spoor, vaarwegen en wegen) dat synchromodaliteit faciliteert, het uitgangspunt. De synergie tussen havens en andere multimodale knooppunten wordt versterkt, zodat de groei van het goederenvervoer zo veel mogelijk via binnenvaart en spoor wordt opgevangen.

Het hoofdwegen- en het hoofdspoorwegennet heeft ook een regionale ontsluitende functie voor de stedelijke gebieden. Dit

geldt met name voor Arnhem-Nijmegen, Twente, Stedendriehoek en Zwolle-Kampen.

Oost-Nederland zet in op zowel het versterken en benutten van de achterlandverbindingen, alsmede op de bereikbaarheid van en tussen de stedelijke gebieden in Oost- en Noord-Nederland, Randstad, Duitsland en Brabant.

Wateropgave

In Oost-Nederland spitst het waarborgen van een leefbare en veilige omgeving zich toe op de waterveiligheid rond de grote rivieren en flexibilisering van het IJsselmeerpeil. Piekaftoer kan als gevolg van klimaatverandering toenemen en vaker optreden. Daarom werken Rijk en regio samen aan de waterveiligheid in het MIRT Onderzoek Deltaprogramma Rivieren. In 2014 adviseert de deltacommissaris het kabinet over mogelijke nieuwe normen voor waterveiligheid. Het streven is dat iedereen die in Nederland achter een dijk woont, kan rekenen op een basisveiligheidsniveau.

Aanvullend hierop wordt bezien of er extra maatregelen nodig zijn voor die gebieden waar nu een relatief grote kans is op grote economische schade en/of veel slachtoffers. Tenslotte zal aandacht worden besteed aan de gevolgen van een overstroming voor vitale en kwetsbare infrastructuur. Rijk en regio zoeken in het gebiedsgerichte deelprogramma Rivieren van het Deltaprogramma naar slimme oplossingen voor het borgen en – waar nodig – verder verbeteren van de waterveiligheid. Daarbij wordt naar (innovatieve) dijkversterking, rivierversuiming, afvoerverdeling en ruimtelijke aanpassingen achter de dijk en rampenbeheersing gekeken (meerlaagsveiligheid). Behalve de deltabeslissing over nieuwe veiligheidsnormen zijn ook de beslissingen die het kabinet in 2015

neemt over de zoetwatervoorziening, de Rijn-Maas monding, het IJsselmeer en Ruimtelijke adaptatie van belang.

In Oost-Nederland liggen belangrijke bundelingen van economische waarden in het gebied rond Arnhem-Nijmegen, Food Valley, Zwolle-Kampen en de Stedendriehoek. Bij de keuze van maatregelen die de waterveiligheid vergroten worden dan ook meerdere belangen meegewogen: natuur, gebiedsontwikkeling en economie (bevaarbaarheid, overslagmogelijkheden, recreatief medegebruik). De 'flessenhalzen' die steden vormen voor de rivier, creëren voor de wateropgave zowel een uitdaging als kansen, in combinatie met de ruimtelijke inrichting en de stedelijke ontwikkeling, zoals het geval is bij bijvoorbeeld de dijkteruglegging bij Lent.

Gebieden met concentratie van opgaven van nationaal belang

Stadsregio Arnhem Nijmegen (incl. Food Valley)

De belangrijkste opgave in de stadsregio Arnhem Nijmegen is de versterking van het stedelijk en economisch kerngebied en realisatie van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor werken en wonen, verbeteren van leefbaarheid en interne en externe bereikbaarheid (OV en weg). De stadsregio is de thuisbasis van Health Valley: het medische technologiecluster in Nijmegen en omgeving dat bedrijven, overheden, gezondheidszorg en kennisinstellingen met elkaar verbindt. Er wordt met name samenwerking gezocht op de as Enschede-Nijmegen-Oss-Eindhoven (Red Med TechHighway). Ambitie is uit te groeien tot een toonaangevend Europees cluster op het gebied van Life Sciences & Health. Daarnaast is er een internationaal modecluster in Arnhem gevestigd. In de stadsregio zijn tot 2040 nog ruim 50.000 woningen gepland om te voorzien in de woningbehoefte.

De ligging van het gebied aan rivieren en het aantal oeververbindingen vormt de belangrijkste oorzaak van het relatief hoge percentage lokaal en regionaal autoverkeer dat gebruik maakt van het hoofdwegennet. Rijk en regio onderzoeken gezamenlijk hoe de bereikbaarheid in de stadsregio Arnhem Nijmegen verbeterd kan worden. Op basis van de uitkomsten van dit gebiedsgerichte MIRT Onderzoek, het al reeds ingezette maatregelenpakket conform Beter Benutten en de doortrekking van de A1, zal gezamenlijk op adaptieve wijze bepaald worden hoe de bereikbaarheid van de stadsregio op middellange termijn gegarandeerd kan worden.

Food Valley

De WGR (Wet Gemeenschappelijke Regeling) regio Food Valley bestaat sinds 2011 uit een samenvoeging van de regio's WERV en De Valley; er werken nu acht Gelderse en Utrechtse gemeenten in dit kader samen. Belangrijkste opgave in de Food Valley is het uitbouwen van de (inter)nationale concurrentiepositie van het kennis- en innovatiecluster rondom Wageningen Universiteit en Researchcentrum (WUR) op het gebied van gezonde en duurzame voeding en leefomgeving, in aansluiting op de topsector Agro &

Food. Dit vraagt om goede samenwerking, een aantrekkelijk en veilig woon- en werkklimaat en goede faciliteiten voor kennisontwikkeling en -valorisatie. Goede verbindingen zijn daarbij essentieel.

Regio Twente

De opgave in Twente is versterking van het stedelijk en economisch kerngebied met in het bijzonder de innovatiedriehoek (Hart van Zuid in Hengelo – het Kennispark van de Universiteit Enschede – gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente) en de goederenoverslag aan de Twentekanalen. Daarbij wordt gestreefd naar integrale ontwikkeling van ruimtelijke en infrastructurele opgaven, naar duurzaam en energiezuinig bouwen en naar ruimtelijke kwaliteit. In Twente is in de afgelopen jaren een belangrijk cluster nanotechnologie in de topsector High Tech Systemen en Materialen ontstaan. Daarbij fungeert de Universiteit Twente (UT), in samenwerking met overheden en het bedrijfsleven, als incubator en innovator. Projecten als het Kennispark Twente, het WTC in Hart van Zuid/WTC in Hengelo, de capaciteitsuitbreiding van A1 en de gebiedsontwikkelingsplannen rond de luchthaven ondersteunen deze strategie ruimtelijk en bedrijfsmatig.

Met aanvullende maatregelen voor Beter Benutten, capaciteitsuitbreidingen op A1, uitbreiding en verbetering van het Agglo-net Twente, inclusief grensoverschrijdende verbindingen, kan de bereikbaarheid van het gebied nu en in de toekomst gegarandeerd worden. Een burgerluchthaven Twente kan bijdragen aan de internationale bereikbaarheid van Twente en ontwikkeling van de Euregio. Daarnaast werken de regionale overheden samen met maatschappelijke partners aan een ontwikkelingsperspectief voor de Netwerkstad, waarin de economische speerpunten High Tech Systemen en Materialen, Logistiek en toerisme een ruimtelijke vertaling krijgen en gewerkt kan worden aan het benodigde vestigingsklimaat.

Overige gebiedsopgaven

Rivierengebied

De waterveiligheid is een randvoorwaardelijke opgave voor dit gebied. Het beter benutten van de totale capaciteit van de bestaande achterlandverbindingen in het rivierengebied (water, spoor, weg) en het onderzoeken van de mogelijkheden om het goederenvervoer via de weg om te buigen naar vervoer over water en spoor, is voor dit gebied een belangrijke vervolgoopgave. Tenslotte heeft de regio de ambitie om de gunstige ligging van het gebied (langs het assenkruis A2/A15 en de achterlandverbindingen) beter te benutten (logistiek), om daarmee de regionale economie verder te stimuleren en te ontwikkelen. Aandachtspunt is het in stand houden van de bevaarbaarheid van de Waal, Rijn en IJssel; door klimaatverandering en waterveiligheidsingrepen staat deze onder druk.

Zwolle-Kampen Netwerkstad

Zwolle-Kampen Netwerkstad is een regio met aantrekkingskracht voor instellingen en bedrijven. De grootste zorg is te voorkomen dat

er nieuwe bereikbaarheidsopgaven met name op het gebied van spoor ontstaan, mede als gevolg van de aansluiting op de Hanzelijn. De ontwikkeling van de Spoorzone Zwolle is daarbij voor de regio een essentiële opgave.

De economische en demografische groeiopgave van Zwolle-Kampen komt in een nieuw perspectief te staan door de water- en klimaatopgave in de IJsseldelta. Keuzes en nieuwe functiecombinaties zijn nodig om de gevolgen van flexibilisering van het IJsselmeerpeil en rivierverruiming op te vangen en tegelijkertijd

ruimte te bieden voor de verstedelijkings- en bereikbaarheidsopgaven.

Regio Stedendriehoek

Het Assenkruis van A1 en IJsselzone vormt de kern van de Stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen en verbindt de regio met de andere stedelijke regio's in Oost-Nederland. Het Assenkruis wordt versterkt door een combinatie van infrastructurele en waterveiligheidsmaatregelen en gebiedsontwikkeling.

MIRT Onderzoeken

Naam	Aanleiding en doel	Planning	Betrokkenen
Food Valley (kennis- en innovatiehart van de sector Agro & Food) rond Ede-Wageningen	Het MIRT Onderzoek moet meer duidelijkheid verschaffen of en zo ja welke fysiek ruimtelijke en/of overige maatregelen nodig zijn en wie daarvoor dan aan de lat staat, ter versterking van de (inter)nationale concurrentiepositie en het vestigingsklimaat in deze regio.	Voortgang: in BO MIRT najaar 2013.	lenM, EZ, regio Food Valley, de provincies Gelderland (trekker) en Utrecht
Gebiedsgericht MIRT Onderzoek Bereikbaarheid regio Arnhem-Nijmegen	Ondanks capaciteitsuitbreidingen van het hoofdwegennet, blijft de inter- en intraregionale bereikbaarheid van de stadsregio Arnhem Nijmegen problematisch. Doel is om een robuust toekomstbeeld van de bereikbaarheid van de regio op een adaptieve wijze te schetsen waarbij de stedelijke bereikbaarheid mede tbv de economische ontwikkeling (topsectoren), de doorstroming en betere benutting van de corridor en de woningbouwopgave een plek krijgen.	Najaar 2013: Vier omgevingsscenario's voor de lange termijn gereed t.b.v. bespreking in BO MIRT Najaar 2014: Vertaling van de omgevingsscenario's met bereikbaarheidsprofielen naar een robuust toekomstbeeld. Opstellen van gezamenlijke adaptieve agenda.	Stadsregio Arnhem Nijmegen (trekker), provincie Gelderland, lenM, regio-gemeenten
Gebiedsgericht MIRT Onderzoek Bruggen Twentekanalen	15 van de 28 bruggen over de Twentekanalen zijn ontworpen voor een maximale belasting van 20 tot 30 ton. Door de ontwikkeling van vracht- en landbouwverkeer zijn deze bruggen echter zwaarder belast. Doel is inzicht te krijgen in draagkracht (last en aslast), economische (logistiek en landbouw) en verkeersontwikkeling en noodzakelijke functionaliteit van de bruggen. Mogelijk volgende stap is een structurele oplossing om de gewenste verkeersafwikkeling in het belang van de economische ontwikkeling van de regio te faciliteren.	2013: Uitvoering en afronding van het onderzoek, zodat partijen een beeld hebben van de mogelijkheden om het (middel)zwaar verkeer op middel- en lange termijn duurzaam te faciliteren.	lenM, provincie Overijssel, regio Twente, gemeenten Lochem, Hof van Twente, Almelo en Hengelo, betrokken bedrijfsleven

Bij het afgeronde MIRT Onderzoek N35 Wijthmen-Nijverdal heeft de Tweede Kamer met de motie Elias / Kuiken gevraagd om € 5 mln te reserveren binnen het programma Meer Veilig 3 voor verbetering van de verkeersveiligheid. In 2013 zullen hierover nadere afspraken gemaakt worden met de regio.